

ศึกษาวิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชน
ในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

PURSU THE METHOD OF MINISTERING TO PARENTS FOLLOWING THE
PRECEDING PHILOSOPHY IN ROI ET'S CHATURAPHAK PHIMAN DISTRICT

พระเปลี่ยน สุรกโข (ศรีนانون)¹

PHRA PLIAN SURAKKHO (SRINANON)

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2558

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาวิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท 2. เพื่อศึกษาวิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด และ 3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์วิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และโดยการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยปรากฏว่า การบำรุงบิดามารดาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญบุคคลที่การบำรุงบิดามารดา เป็นบุคคลที่ทำได้ยาก รวมทั้งผู้ที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดาในทิศเบื้องหน้า คือ ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน ดำรงวงศ์ตระกูล ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน ดังนั้น บุตรธิดาจะต้องเลี้ยงดูบิดามารดาให้เป็นอย่างดีทั้งทางกายและทางจิตใจ ให้ท่านมีความเป็นอยู่ที่ดีมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ ผู้ที่เลี้ยงดูบิดามารดา ย่อมได้รับการยกย่องว่าเป็นบัณฑิต เป็นสัตบุรุษ ผู้ที่เลี้ยงดูบิดามารดา ย่อมได้รับอานิสงส์ตอบแทนให้มีความสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า ประมวลได้ดังนี้ คือ การบำรุงบิดามารดา มีลักษณะคือ การปรนนิบัติเลี้ยงดูด้วยปัจจัย 4 การยอมเสียสละชีวิตของตนเพื่อปกป้องชีวิตบิดามารดา และการให้มารดาบิดาตั้งอยู่ในธรรม เสียสละ แม้ว่าเราจะตอบแทนพระคุณท่านถึงเพียงนี้แล้ว ก็ยังนับว่าเล็กน้อยมาก เมื่อเทียบกับพระคุณอันยิ่งใหญ่ที่ท่านมีต่อเรา ผู้ที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดาที่ต้องการจะสนองพระคุณท่านให้ได้ทั้งหมด พึงกระทำดังนี้ ถ้าท่านยังไม่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก็พยายามชักนำให้ท่านตั้งอยู่ในศรัทธาให้ได้ ถ้าท่านยังไม่ถึงพร้อมด้วยการให้ทานก็พยายามชักนำให้ท่านยินดีในการบริจาคทานให้ได้ ถ้าท่านยังไม่มีศีล ก็พยายามชักนำให้ท่านรักษาศีลให้ได้ ถ้าท่านยังไม่ทำสมาธิภาวนา ก็พยายามชักนำให้ท่านทำสมาธิภาวนาให้ได้ เพราะว่าการตั้งอยู่ในศรัทธา การให้ทาน การรักษาศีล การทำสมาธิภาวนา เป็นประโยชน์โดยตรง และเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่แก่ตัวบิดามารดาผู้ประพฤติปฏิบัติเอง ทั้งในภพนี้ ภพหน้า

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด

การบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ บุตรธิดากระทำตนเป็นคนดีมีคุณธรรมต่อมารดาบิดา โดยเริ่มจากคุณธรรมในเบื้องต้น คือ การบำรุงเลี้ยงดูมารดาบิดาทาร่างกายและสูงขึ้นไปการบำรุงมารดาบิดาทาร่างด้านของจิตใจ การที่บุตรธิดารู้จักหน้าที่ ที่จะตอบแทนพระคุณต่อบิดาและมารดาโดยมีโนธรรมตามหลักของศีลธรรมในพระพุทธศาสนา คือ ความกตัญญูตเวทีรู้คุณและตอบแทนคุณผู้ที่มีอุปการ่ก่อนชื่อว่าคนดีและหาได้ยาก หากทุกคนมีความศรัทธาเชื่อมั่นในคุณของพระรัตนตรัย ตั้งมั่นอยู่ในศีล มีจิตเอื้ออาทรต่อผู้อื่น และเป็นผู้มีปัญญาเป็นสัมมาทิฎฐิ สังคมและประเทศชาตินั้นย่อมเจริญ และยังมีผลแห่งสันติสุขให้บังเกิดขึ้นแก่โลก

ส่วนวิเคราะห์วิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ วิธีการบำรุงบิดามารดา คือ วิถีชีวิตของลูก หน้าที่ของลูก เมื่อรู้ว่าท่านมีคุณหรือมีอุปการ่ต้องตอบแทนท่าน เพราะพ่อแม่เป็นผู้ให้ชีวิตแก่ลูก หรือ มองให้ลึกลงไปอีกก็เห็นได้ว่า ลูก คือวิญญานของพ่อแม่ พ่อแม่เป็นผู้ได้ทำหน้าที่ของความเป็นพ่อแม่มาแล้วอย่างสมบูรณ์ ท่านจึงได้ชื่อปุพพการี ส่วนบุตรธิดาหรือลูกๆ ต้องทำหน้าที่ของตน คือความเป็นลูกให้สมบูรณ์ ท่านเลี้ยงเรามาแล้วเลี้ยงท่านตอบ ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน ดำรงวงศ์ตระกูล ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท จึงจะได้ชื่อว่า กตัญญูตเวที และเมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน ความจริงเรื่องนี้ถือว่าเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมมนุษย์ เป็นวัฒนธรรมในเชิงสังคมที่คนในสังคมจะต้องทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ จึงจะมีชีวิตรอดในสังคม

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to study the method of ministering to parents following Theravada Buddhist philosophy, 2) to pursue the method of ministering to parents following the preceding philosophy in Roi Et's Chaturaphak Phiman district and, 3) to analyze the method of ministering to parent following the preceding philosophy in Roi Et's Chaturaphak Phiman district. It is based on the qualitative research methodology, garnering data from secondary sources and in-depth interviews.

The findings indicated that the Buddha lauds children ministering to parents as incomparable, unique figures in Buddhism's canon. Such children are labeled as those appreciating and reciprocating the done favors to parents as the direction in front. What children must cater to their parents who brought up the former is that the former should take good care of the latter, do work for them, keep up the honor and traditions of their families, make themselves worthy of their heritage and do offerings by dedicating to the latter after death. As a result, children must look after parents as best as possible both physically and mentally so as to have them experience good living with sound body and mind. To do so, such children are heralded as 'pundits' and 'noble figures', gaining merits in return in both this world and the world of the life after death. The ways to which parents

are ministered are that children must take care of parents with four necessities, being prompt to sacrifice their lives to protect parents, and having the latter have the right views and what parents have done to children although they have made great contribution to the latter. More importantly, children longing for doing their best to parents should do the following: Unless parents have faith in Buddhism, try to convince them to have it. Unless they make offerings, try to convince them to make. Unless they observe precepts, try to convince them to do. Unless they practise concentration, try to convince them to do so. By virtue of doing all mentioned, they are of direct and great benefits to parents who behave and practise in this world and in the world of the life after death.

Ministering to parents following Theravada Buddhist philosophy as done by residents in the district mentioned above has it that decent children behave well towards their parents, ranging from fundamental virtues to the higher ones by catering to them physically and by cherishing their mind. That children realize their own duties to make great contribution to parents in return by conscience based on rule of Buddhism's morality on appreciating and reciprocating the done favor is called 'incomparable, decent figures. If everyone has faith in The Triple Gems, stay solid in morality, possessing hospitality to others, having right understanding wisdom, the society and the nation actually prosper. It, of course, culminates in bringing about fruits of peace in the world.

The method of ministering to parents following Theravada Buddhist philosophy in the above district have thus been stated: Having realized the parents of great contribution, children must do favorable things in return. As parents give birth to children, children are parents' soul. Parents are those who have done their duties of perfect parenthood. That is why they are literally called 'prior actors' whereas children must do the same in return. To do as stated in children's duties, those children are labeled 'those appreciating and reciprocating the done favors to parents. and do offerings by dedicating to the latter after death. In fact, such duties are regarded as origin cultures of human beings. They are social cultures that social members must do their duties completely. So they can survive in their society,

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทย เป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนามาเป็นเวลาช้านานการดำเนินชีวิตจะควบคู่ไปกับศาสนา โดยการนำเอาหลักธรรมมาเป็นครรลองชีวิตเสมอมา โดยรวมคือว่าสังคมไทยกับพระพุทธศาสนาเอื้อเพื่อเกื้อหนุนและส่งเสริมกันมาตลอดในแง่ของจริยธรรมพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของสังคมไทยมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจริยธรรมจนทำให้ สังคมมีความสงบร่มเย็นมีความสุขมาโดยตลอด

กล่าวคือมีความผูกพันกับวิถีชีวิตคนไทยตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย การดำเนินชีวิตด้วยการนำหลักธรรมทางศาสนา มาปฏิบัติเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของจริยธรรมที่ต้องมีศาสนาเป็นแกนหลัก ในอดีตที่ผ่านมาสถาบันครอบครัวไทยมีหลักฐานที่มั่นคงในการเสริมสร้างการพัฒนาสังคม มีความใกล้ชิดและผูกพันเหมือนครอบครัวเดียวกัน การสื่อสารและสายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูพฤติกรรมในการแสดงบทบาทและสถานะของมารดาบิดาและบุตรธิดา

กตัญญูทเวที่ต่อพ่อแม่ กตัญญูหมายถึง รู้อุปการคุณที่พ่อแม่ทำไว้แก่เรา และทเวที่ตอบแทนอุปการคุณของท่าน รวมความว่ากตัญญูทเวที่ หมายถึง รู้อุปการคุณที่พ่อแม่ทำแล้ว และตอบแทน เพราะพ่อแม่เชื่อว่าเป็นบุพการีบุคคลของเรา ถ้าเป็นคนอื่นนอกจากพ่อแม่เขาได้ทำอุปการะแก่เราก่อน เขาก็ได้เชื่อว่าเป็นบุพการีบุคคลของเราเหมือนกัน เราก็ควรแสดงกตัญญูทเวที่ต่อผู้้นั้นด้วย สำหรับพ่อแม่นี้ เราต้องมันอยู่ในกตัญญูทเวที่อย่างแท้จริง เพราะในโลกนี้ไม่มีผู้ใดจะเป็นบุพการีของเราก่อนยิ่งกว่าพ่อแม่ และเราเกิดมาตลอดชีวิตนี้จะมีพ่อได้เพียงคนเดียว และแม่ได้เพียงคนเดียวเท่านั้น ถ้าท่านตายแล้วก็หาใหม่อีกไม่ได้ เราจึงต้องมันในกตัญญูทเวที่ต่อท่านให้มากที่สุด ทั้งในเวลาที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ หรือท่านตายจากเราไปแล้ว

ปัจจุบันตามที่ปรากฏให้เห็นทางสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์วิทยุ หรือโทรทัศน์ จะปรากฏอยู่เสมอว่ามีผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการเอาใจใส่เลี้ยงดูจากลูกหลาน บางคนก็อาศัยอยู่บ้านตนเอง แต่อยู่อย่างยากลำบาก ด้วยความชราของร่างกายที่ไม่สามารถประกอบหน้าที่การงานได้ทำให้ความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น ทั้ง ๆ ที่ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งเหล่านี้หลาย ๆ คนมีบุตรธิดาหลาย ๆ คน แต่ละคนมีหน้าที่การงานที่ดี ๆ แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญในการที่จะดูแลบิดามารดาผู้สูงวัยตอบแทน เมื่อบิดามารดาไม่ร้องขอก็ไม่ใส่ใจผู้สูงอายุหลาย ๆ คนก็ไม่ได้อาศัยอยู่บ้านของตนเอง แต่ถูกส่งให้ไปอยู่บ้านพักคนชรา ซึ่งโดยความเป็นอยู่อาจจะสะดวกสบายกว่าการอยู่ลำพัง แต่โดยสภาพจิตใจแล้ว ผู้สูงอายุทั้งหลายต่างโยเยหา ความรักความอบอุ่นในครอบครัวที่แวดล้อมด้วยลูกๆหลานๆ ยุคสมัยปัจจุบันปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมายเริ่มตั้งแต่มนุษย์ไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดละเลยขาดการเอาใจใส่ มองข้ามความสำคัญไป บิดามารดาไม่เอาใจใส่ในหน้าที่ของบิดามารดา เห็นแก่ความสุขส่วนตัว ไม่เอาใจใส่ต่อบุตรธิดาไม่อบรมบุตรธิดาให้ดีที่สุด เขาจึงไม่รู้จักหน้าที่หรือบุญคุณของบิดามารดา ไม่รับรู้ความเป็นบิดามารดา จนในที่สุดก็เนรคุณบิดามารดา ฉะนั้นเมื่อมองเห็นพื้นฐานแห่งปัญหาอย่างนี้แล้ว ถ้าต่างคนต่างยึดมั่นในหน้าที่ของตนและตั้งใจทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด บิดามารดาทำหน้าที่ของบิดามารดาให้สมบูรณ์แบบบุตรธิดาก็ทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์แบบ ปัญหาสังคมทั้งหลายที่เกิดขึ้นในประเทศของเราทุกวันนี้ ก็จะลดลงเรื่อย ๆ จนเบาบางลงในที่สุด (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2541, หน้า 30.)

จากเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้ศึกษาวิจัยมีความสนใจที่จะทำศึกษาการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด และได้เล็งเห็นว่าถ้าหากประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้นำหลักธรรมการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ปฏิบัติหน้าที่ของบุตรธิดา การตอบแทนบุญคุณของบิดามารดา ถือเป็นสิ่งจำเป็นต่อคนเป็นลูก เพราะจะช่วยส่งเสริมให้ชีวิตของคุณนั้นรุ่งเรือง เจริญก้าวหน้าต่อไป ซึ่งอันสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับคุณ และเพื่อกระตุ้นเตือนให้บุตรธิดาตระหนักถึงหน้าที่ของตนเพื่อจะได้รับรู้และ

นำไปประพฤติกปฏิบัติได้ถูกต้องตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นแบบอย่างที่ดีของเยาวชน เพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่ทุกคนทุกวัยในสถาบันครอบครัวและประเทศชาติสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาวิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท
- 2.2 เพื่อศึกษาวิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์วิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

- 3.1 การบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นอย่างไร
- 3.2 การบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นอย่างไร
- 3.3 วิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นอย่างไร

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมีขั้นตอนการศึกษาดังนี้คือ

1. ขั้นสำรวจข้อมูล

- 1.1 ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องศึกษาวิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท
- 1.2 สืบค้นเอกสาร งานวิจัยที่มีผู้รู้เขียนและศึกษาเกี่ยวกับเรื่องศึกษาวิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
- 1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามชื่อ วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทวิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2) ข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ

- 3) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
- 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาความเหมาะสมและความถูกต้องของเนื้อหา ภาษา และความสอดคล้องเกี่ยวกับประเด็นคำถาม คือ 1) พระมหา ดร.อำนวยการ มหาวีโร 2) ดร.สมศรี แก้วกิตติ และ 3) ดร.ประพิศ โบราณมูล
- 5) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปเก็บข้อมูล

4. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง พุทธศักราช 2525 เกี่ยวกับเรื่องศึกษาวิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท
2. รวบรวมเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์ วิเสสต่าง ๆ ตำรา หนังสือ บทความ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องอันเป็นผลงานการค้นคว้าของท่านผู้รู้ในพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการโดยทั่วไป และจากอินเทอร์เน็ต กับเรื่องศึกษาวิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด แล้วลำดับความสำคัญในเรื่องเหตุผล และที่มา เพื่อแยกประเภท
3. นำหนังสือจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด ถึง ท่านนายอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขออนุญาต เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ในการสัมภาษณ์
4. รวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินโดยวิธีการ สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเป้าหมาย พบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย แจงวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดนัดหมายวันเวลาที่ จะดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เตรียมตัวและเตรียมเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ลักษณะ และประโยชน์ของเรื่องศึกษาวิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มาศึกษาวิเคราะห์ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้
2. ศึกษาวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เกี่ยวกับประโยชน์ของเรื่องวิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

6. ขั้นนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์รวบรวมข้อมูลภาคสนาม Field Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) แล้วนำมารวบรวมเป็นข้อมูล โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

1. เรียบเรียงจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งจากด้านตำราเอกสาร งานวิจัยและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ภาคสนาม
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยวิธีพรรณวิเคราะห์ตาม

หลักอุปนัยวิธี

3. สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ
4. นำเสนอผลการวิจัย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 ทำให้ทราบวิธีการบำรุงบิฑามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท
- 5.2 ทำให้ทราบวิธีการบำรุงบิฑามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
- 5.3 ทำให้ทราบการวิเคราะห์วิธีการบำรุงบิฑามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
- 5.4 นำผลจากการวิจัยไปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวิจัย และเผยแพร่หลักคำสอนเกี่ยวกับวิธีการบำรุงบิฑามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

6. คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบำรุงบิฑามารดา หมายถึง การทำอุปัชฌาย์ต่อบิฑามารดาซึ่งสามารถกระทำได้ 2 ทาง คือ

- 1) การบำรุงทางกาย หมายถึง การมอบให้ซึ่งปัจจัย 4 ดูแลบำรุงเลี้ยงสุขภาพกาย
- 2) การบำรุงทางใจ หมายถึง การดูแลจิตใจให้มีความสุข สบายใจ ไม่กระทำความหม่นหมองให้ปรากฏในจิตใจ

พระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง หลักธรรมคำสอนที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาท ซึ่งประกอบด้วยพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ซึ่งถือตามคติที่พระอรหันต์ พุทธสาวกได้วางหลักพระธรรมวินัยเป็นแบบแผนไว้เมื่อครั้งปฐมสังคายนา สืบทอดกันมาจนแพร่หลายในประเทศไทย

7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาบุญทอง คุณาโร (2548,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความกตัญญู (กตัญญูตา) ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” สรุปผลการศึกษาว่า เมื่อกล่าวถึงความกตัญญูแล้ว ย่อมมีผลทั้งต่อบุคคลและสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดย เป็นการศึกษา ติความคำสอนพระพุทธศาสนา ตามสภาพสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่นนั้นๆ เพราะเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาประดิษฐานในประเทศไทย ทำให้พุทธศาสนิกชนคนไทย มีหลักความเชื่อถือ และการประพฤติปฏิบัติ ที่สืบเนื่องมาจากพระพุทธศาสนา อันส่งผลให้มีเอกลักษณ์ ที่โดดเด่นเป็นพระพุทธศาสนาแบบคนไทย ที่ได้ตีความความหมายของกตัญญูกตเวที ให้กว้างขวางและสอดคล้องกับสภาพสังคมไทย ดังนั้น ความกตัญญู จึงไม่ได้มีขอบเขตอยู่แค่มนุษย์กับมนุษย์เท่านั้น แต่มีกับสิ่งแวดล้อมอื่นๆ อีก เช่น พืช สัตว์ ป่าไม้ แม่น้ำ ลำคลองเพื่อสร้างวัฏจักรที่ดีให้แก่ธรรมชาติ ซึ่งจะเกิดผลดีกับทุกสิ่งที่เป็นธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ พืช สัตว์และสสาร ทำให้สิ่งเหล่านี้เอื้อประโยชน์ให้แก่กันและกัน และในฐานะที่มนุษย์เป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มนุษย์จึงมีความมีความกตัญญูกตเวทีเป็นอย่งยิ่งทั้งต่อมนุษย์ด้วยกันเองและต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่ร่วมโลกเดียวกัน เพราะความกตัญญูกตเวที

เป็นคุณธรรมค้ำจุนโลกให้อยู่รอด และเป็นคุณธรรมที่สร้างความรักความผูกพันให้มนุษย์สัตว์ สถาบัน
 ธรรมชาติแวดล้อม อยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนและสมดุล

พระมหาสุชิน สุชีโว (2546,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องหลักการ
 สงเคราะห์ญาติในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ความกตัญญู หมายถึง ความรู้สึกสำนึกในบุญคุณที่คนอื่นกระทำ
 แล้วแก่ตนเอง กล่าวคือ ญาติผู้ใดก็ตามที่ทำคุณแก่ตนแล้ว ไม่ว่าจะมากก็ตาม น้อยก็ตาม เช่น ให้การเลี้ยงดู
 สั่งสอน ให้ที่พัก ให้งานทำ ระลึกถึงด้วยความซาบซึ้งอยู่เสมอไม่ลืมอุปการคุณนั้นเลย คิดจะตอบแทนท่าน
 ทั้งหลายผู้มีอุปการคุณเหล่านั้น บุคคลผู้ที่มีจิตสำนึก คิดตอบแทนคุณญาติ ผู้ที่เคยอุปการคุณต่อตนเอง
 ชื่อว่าเป็นคนดี ควรแก่การยกย่องสรรเสริญ เป็นแบบอย่างที่ดี คนที่มีความกตัญญูกตเวทิตี เป็นคนที่ทำได้ยาก
 เพราะ

- (1) คนจำนวนมากได้ดีมีความสุขแล้ว มักลืมตัว ลืมผู้เคยมีอุปการคุณ
- (2) คนจำนวนมากเห็นแก่ตัว อยากรับผลประโยชน์จากผู้อื่นฝ่ายเดียว
- (3) คนจำนวนมากแสวงหาผลประโยชน์ โดยมีได้คำนึงว่าผู้อื่นมีคุณความดีที่พึงพาอาศัยอย่างไร
- (4) คนจำนวนมาก เมื่อจะตอบแทนคุณแก่ผู้ใด มักจะทำเพียงเพื่ออวดตนแก่ผู้อื่นว่าตนมีความ
 กตัญญูกตเวทิตี มิได้ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจและจริงใจ
- (5) คนจำนวนมาก มักเมินเฉยต่ออุปการะที่คนอื่นทำแก่ตน โดยคิดว่าเขาอุดหนุนเอื้อเพื่อแก่
 ตนเพียงนิดหน่อย หรือเขาทำตามหน้าที่ของเขา
- (6) คนบางคนแสดงให้เขาเห็นว่า ตนเป็นคนกตัญญูกตเวทิตี เพราะหวังผลประโยชน์บางอย่าง
 จากเขา

ความกตัญญูกตเวทิตี จึงเป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นคนดี เพราะการแสดงความกตัญญูกตเวทิตี
 ถือว่าเป็นพื้นฐานของการทำความดีที่รู้จักตอบแทนผู้มีคุณ เรียกว่ากตัญญู คือเห็นคุณค่าของผู้มีคุณผู้รู้
 อุปการะที่ผู้อื่นกระทำแล้ว และเรียกว่ากตเวทิตี คือ รู้จักตอบแทนบุญคุณผู้อื่นที่ทำอุปการะแก่ตน ฉะนั้นรวม
 เรียกว่า กตัญญูกตเวทิตี แปลว่า ผู้รู้อุปการะที่ผู้อื่นกระทำแล้วและกระทำความดีตอบแทน

อำนาจ จันเงิน (2539,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความกตัญญูกตเวทิตีตามแนวคิด
 ของพระพุทธพรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน)” สรุปผลการศึกษาว่า ความเป็นบุคคลผู้มีความกตัญญูกตเวทิตี
 จัดว่าเป็นคุณธรรม ที่สำคัญสำหรับมนุษยชาติ เป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ทำให้มีความสัมพันธ์กัน
 สังคมมนุษย์ และเป็นบ่อเกิดแห่งความรับผิดชอบต่อความเป็นมนุษย์ และเป็นคุณธรรมเบื้องต้นของ
 มนุษยธรรมทั้งหลาย เพราะเป็นเครื่องทำลายความเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นอันตรายสำคัญของความดี เป็นเหตุให้
 เกิดความสุขุม รอบคอบ ความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบโดยลำดับ

พูนทรัพย์ ชุนชิต (2548,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาจริยธรรมด้านกตัญญูของบุตรและ
 ธิดาจะต้องปฏิบัติต่อมารดาบิดา : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนราชวินิต
 บางแคปานขำ กรุงเทพมหานคร ได้กล่าวไว้ว่า ความกตัญญูกตเวทิตีเป็นสาระสำคัญของมนุษยชาติ เพราะ
 ทำให้มีความต่อเนื่องในสังคมมนุษย์ และเป็นบ่อเกิดแห่งความรับผิดชอบต่อความเป็นมนุษย์ได้ อีกทั้งความ
 กตัญญูกตเวทิตีเป็นเบื้องต้นของมนุษยธรรมทั้งหลาย เพราะเป็นเครื่องทำลายความเห็นแก่ตัวซึ่งเป็นศัตรูสำคัญ
 ของความดี เป็นเหตุให้เกิดความสุขุม รอบคอบ ความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบโดยลำดับ นอกจากนี้

ความกตัญญูทเวทีนี้เป็นสายสัมพันธ์ที่ผูกพันสังคมให้ยืนยง ถ้าไม่มีหลักไม่มีเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มนุษย์จะปล่อยตัวปล่อยใจไปตามอารมณ์ ไปตามความอยากที่เกิดขึ้น ไม่ได้นึกถึงและตระหนักถึงบิดามารดา ปู่ย่า ตา ยาย ครู อาจารย์ หรือว่าสิ่งที่เคารพในศาสนา เมื่อไม่มีหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ก็จะตกอยู่ในอำนาจของกิเลสประเภทต่าง ๆ ได้ และความชั่วก็จะเกิดมากขึ้นในสังคม เพราะขาดฐานคือคุณธรรมที่เรียกว่า กตัญญูทเวที ดังนั้น ความกตัญญูทเวที จึงถือว่าเป็นคุณธรรมที่ขาดมิได้ ซึ่งบุคคลในสมัยก่อนใส่ใจเน้นที่จะอบรมสั่งสอนในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ไม่ว่านักปราชญ์ในประเทศใด ๆ เมื่อจะเขียนหนังสือเพื่อให้เป็นข้อคิดเตือนใจอย่างเช่น ซาดกในพระพุทธศาสนาก็มักจะมีเรื่องเกี่ยวกับ ความกตัญญูทเวทีเข้าไปแทรกไว้ในเรื่องนั้น ๆ เป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นการปลูกฝังและพัฒนาหลักธรรมเรื่องความกตัญญูทเวทีให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้อ่านนั่นเอง

จากการศึกษาทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยได้ทราบหลักธรรมเกี่ยวกับการบำรุงบิดามารดาตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถนำไปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี

8. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ศึกษาวิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า บุตรธิดาที่รู้จักบำรุงบิดามารดา ย่อมเป็นอภิชาตบุตรโดยแท้ ย่อมได้รับอานิสงส์ คือ คุณค่าแต่สิ่งที่ดีๆ สำหรับชีวิตของตนเอง บุตรธิดาที่ดึกดำตัญญูรู้คุณ เป็นบุคคลตัวอย่างแก่คนอื่นได้ บุตรธิดาบางคน อาจจะทำบุญบูชาผู้ขาดศรัทธาให้มีศรัทธา ผู้ขาดศีลให้มีศีล ผู้ขาดจาคะให้รู้จักบริจาคและผู้ขาดปัญญา ให้มีสติปัญญา รู้จัก บาปบุญ คุณ โทษ และรู้จักคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อานิสงส์ของการบำรุงบิดามารดา มี ดังนี้ คือ ทำให้มีความอดทน ทำให้เป็นคนมีสติรอบคอบ ทำให้เป็นคนมีเหตุผลทำให้พ้นทุกข์ ทำให้พ้นภัยได้ ทำให้ได้ลาภโดยง่าย ทำให้แคล้วคลาดภัยในยามคับขัน ทำให้เทวดาลงมาพิทักษ์รักษา ทำให้ได้รับการยกย่องสรรเสริญ ทำให้มีความเจริญก้าวหน้า ถ้ามีลูกก็จะได้ลูกที่ดี ทำให้มีความสุข ทำให้เป็นตัวอย่างอันดีแก่นุชนรุ่นหลัง

ฉะนั้น เพื่อที่จะทำให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้นสำหรับผู้ที่สนใจศึกษา ผู้วิจัยจะนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุปแสดงให้ทราบ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะบางประการอันจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าและวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. วิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

จากการวิจัย พบว่า วิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

การบำรุงบิดามารดาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ บุคคลที่การบำรุงบิดามารดา เป็นบุคคลที่ทำได้ยาก รวมทั้งผู้ที่มี ความกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา ในทิศเบื้องหน้า คือ ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน ดำรงวงศ์ตระกูล ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน ดังนั้น บุตรจะต้องเลี้ยงดูบิดามารดาให้เป็นอย่างดีทั้งทางกายและทางจิตใจ ให้ท่านมีความสุขและเป็นอยู่ที่ดี มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์

ผู้ที่เลี้ยงดูบิดามารดา ย่อมได้รับการยกย่องว่าเป็นบัณฑิต เป็นสัตบุรุษ ผู้ที่เลี้ยงบิดามารดา ย่อมได้รับอานิสงส์ตอบแทนให้มีความสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า ประมวลได้ดังนี้ คือ การบำรุงบิดามารดา มีลักษณะคือ การปรนนิบัติเลี้ยงดูด้วยปัจจัย 4 การยอมเสียสละชีวิตของตนเพื่อปกป้องชีวิตมารดาบิดา และการให้มารดาบิดาตั้งอยู่ใน ธรรม เสียสละ แม้ว่าเราจะตอบแทนพระคุณท่านถึงเพียงนี้แล้ว ก็ยังนับว่าเล็กน้อยมาก เมื่อเทียบกับพระคุณอันยิ่งใหญ่ที่ท่านมีต่อเรา ผู้ที่มีความกตัญญูทศเวทที่ต้องการจะสนองพระคุณท่านให้ได้ทั้งหมด ฟังกระทำดังนี้ ถ้าท่านยังไม่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก็พยายามชักนำให้ท่านตั้งอยู่ในศรัทธาให้ได้ ถ้าท่านยังไม่ถึงพร้อมด้วยการให้ทาน ก็พยายามชักนำให้ท่านยินดีในการบริจาคทานให้ได้ ถ้าท่านยังไม่มีศีล ก็พยายามชักนำให้ท่านรักษาศีลให้ได้ ถ้าท่านยังไม่มีสมาธิภาวนา ก็พยายามชักนำให้ท่านทำสมาธิภาวนาให้ได้ เพราะว่าการตั้งอยู่ในศรัทธา การให้ทาน การรักษาศีล การทำสมาธิภาวนา เป็นประโยชน์โดยตรง และเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่แก่ตัวบิดามารดาผู้ประพฤติปฏิบัติเอง ทั้งในภพนี้ ภพหน้า

2. การบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

บุตรีธิดากระทำตนเป็นคนดีมีคุณธรรมต่อมารดาบิดา โดยเริ่มจากคุณธรรมในเบื้องต้น คือ การบำรุงเลี้ยงดูมารดาบิดาท่างร่างกายและสูงขึ้นไปการบำรุงมารดาบิดาทางด้านของจิตใจ การรู้จักคบหาทักทายและหน้าที่อันดีงามและถูกต้องต่อกันในครอบครัวตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา และความประพฤติของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด กระทำตนเป็นคนดีหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด หากทุกคนมีความศรัทธาเชื่อมั่นในคุณของพระรัตนตรัย ตั้งมั่นอยู่ในศีล มีจิตเอื้ออาทรต่อผู้อื่น และเป็นผู้มีปัญญาเป็นสัมมาทิฎฐิ สังคมและประเทศชาตินั้นย่อมเจริญ และยังมีผลแห่งสันติสุขให้บังเกิดขึ้นแก่โลก

3. วิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

จากการวิจัย พบว่า วิธีการบำรุงบิดามารดา คือ วิถีชีวิตของลูก หน้าที่ของลูก เมื่อรู้ว่าท่านมีคุณหรือมีอุปการะต้องตอบแทนท่าน เพราะพ่อแม่เป็นผู้ให้ชีวิตแก่ลูก หรือ มองให้ลึกลงไปอีกก็เห็นได้ว่าลูกคือวิญญูณของพ่อแม่ พ่อแม่เป็นผู้ได้ทำหน้าที่ของความเป็นพ่อแม่มาแล้วอย่างสมบูรณ์ ท่านจึงได้ชื่อปุพพการี ส่วนบุตรีธิดาหรือลูกๆ ต้องทำหน้าที่ของตน คือความเป็นลูกให้สมบูรณ์ ท่านเลี้ยงเรามาแล้วเลี้ยงท่านตอบ ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน ดำรงวงศ์ตระกูล ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท จึงจะได้ชื่อว่า กตัญญูทศเวท ความจริงเรื่องนี้ถือว่าเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมมนุษย์ เป็นวัฒนธรรมในเชิงสังคมที่คนในสังคมจะต้องทำ หน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ จึงจะมีชีวิตรอดในสังคม และเมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน

9. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่องวิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การบำรุงบิดามารดาถือเป็นหน้าที่ของบุตรีธิดาผู้ประเสริฐ ฟังกระทำทั้งทางร่างกายและจิตใจ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการบำรุงบิดามารดาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเป็น

แนวทางให้บุตรธิดาบำรุงบิดามารดาในชีวิตประจำวัน

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หลังจากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นหลายอย่างที่ควรนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาที่ควรจะให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยกระตุ้นเตือน และปลูกฝังคุณธรรมโดยเฉพาะความกตัญญูทวดเทวีให้เกิดขึ้นกับประชาชนทุกคนโดยผ่านขบวนการปลูกฝังและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรมคุณธรรม การปฏิบัติธรรม ตลอดทั้งกิจกรรมวันแม่ วันพ่อ รวมถึงการเข้าวัดทำบุญ ตักบาตร ไหว้พระ สวดมนต์ นั่งสมาธิภาวนา เป็นต้น เพราะความกตัญญูทวดเทวีนั้นเป็นความเชื่อที่มีมาควบคู่กับสังคมไทยจนเป็นวัฒนธรรมอันดีงามของชาวพุทธ ซึ่งมีการอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดกันมาเป็นระยะเวลาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะบิดามารดาได้รับยกย่องว่าเป็นพรหมของบุตร เป็นบุรพเทพ บุรพาจารย์และ อาหุไนยบุคคล หรือพระอรหันต์ของบุตรธิดาซึ่งมีวิธีการแสดงความกตัญญูทวดเทวีของลูกที่มีต่อบิดามารดา จะต้องตอบแทนพระคุณท่านสามารถกระทำได้โดยท่านเลี้ยงเรามา แล้วเลี้ยงท่านตอบ ช่วยทำการงานของท่าน ดำรงวงศ์ตระกูล ประพฤติตนให้เหมาะสมแก่การรับทรัพย์มรดก ทำบุญอุทิศให้ท่านเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว เพราะการบำรุงบิดามารดานั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนจะต้องกระทำทันทีที่มีโอกาสในปัจจุบันโดยไม่ต้องรอโอกาสมาถึง ต้องรีบทำทันที ดังนี้

1) ด้านการเลี้ยงดูมารดาบิดา คือ การนอนน้อมด้วยกาย แสดงความเคารพด้วยวาจา เฝ้ารักษาพยาบาลในเวลาไม่สบาย ทำการงานช่วยเหลือบิดามารดา การดำรงวงศ์ตระกูล ประพฤติตนให้สมควรที่จะรับทรัพย์มรดก

2) ด้านการช่วยทำการงานของท่าน คือ เตรียมอาหารให้มารดาบิดารับประทาน กวาดบ้าน ถูบ้านให้มารดาบิดาดูแลทำความสะอาดห้องนอนของมารดาบิดา และจัดอาหารให้มารดาบิดาเมื่อท่านเจ็บป่วย

3) ด้านการทำบุญอุทิศให้มารดาบิดาเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว คือ มั่นทำบุญตักบาตรถึงบิดาหรือมารดา ที่ล่วงลับไปแล้ว มั่นถวายสังฆทาน เข้าวัดฟังธรรมแม่เมตตาแก่ผู้ทีล่วงลับไปแล้วด้วยใจบริสุทธิ์

4) ด้านการประพฤติตนให้สมควรได้รับมรดก คือ มีความกตัญญูทวดเทวี ต่อบิดามารดาโดยการเลี้ยงดูบิดามารดาเป็นการตอบแทน เลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่เฒ่าอย่าปล่อยให้ท่านอดร้อนหิวในวัยชรา ช่วยทำกิจการงานของท่าน ไม่นิ่งดูตายเป็นคนไร้น้ำใจเข้าไปช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ ดำรงวงศ์ตระกูลไม่ทำตระกูลให้เสื่อมและเสียหาย

5) ด้านการดำรงวงศ์ตระกูล คือ ทุกคนที่ดีควรจะเป็นผู้มีความกตัญญูทวดเทวี มีคุณธรรมจริยธรรม จะต้องมึธรรมะในการดำเนินชีวิต เช่น การเสียสละ การมีระเบียบวินัยและรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ค้นพบประสบแนวทางการศึกษาหลายอย่างซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะต่อไปนี้

1) ศึกษาผลกระทบที่บุตรธิดาได้รับจากการไม่บำรุงบิดามารดาของประชาชนในอำเภอ

จตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

2) ศึกษาคุณ (อาณิสส) ที่บุตรธิดาพึงได้รับการเอาใจใส่บำรุงดูแลบิดามารดาของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

3) ศึกษาปัญหาที่เกิดจากการที่บุตรธิดาไม่บำรุงบิดามารดาในปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของผู้สูงวัยถูกทอดทิ้งของประชาชนในอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

9. บรรณานุกรม

พระเทพปริยัติโมลี (ทองดี สุรเตโช). (2538). **หน้าที่ของคน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.

พระมหาบุญกอง कुमारโร (มหา). (2548). **“การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความกตัญญู (กตณฺฏตา) ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระมหาสุชิน สุชีโว (สมบุญรสสุ). (2546). **“การศึกษาวิเคราะห์เรื่องหลักการสงเคราะห์ญาติในพระพุทธศาสนาเถรวาท”**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อำนวยการ จันเงิน. (2539). **การพัฒนาความกตัญญูทศกวีที่ตามแนวความคิดของพระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน)**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พูนทรัพย์ ขุนชิต. (2548). **“ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทศกวีของบุตรและธิดาจะต้องปฏิบัติต่อมารดาบิดา : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนราชวินิตบางแคปานขำ กรุงเทพมหานคร”**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

10. คำขอบคุณ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์และช่วยเหลือจากสถาบันศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระราชปริยัติวิมล,ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก พระไกรสรัง ปณญาวชิโร, ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ พระครูอมรรวมคุณ เจ้าคณะตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร. ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ **พระครูวิศิษฎ์ธรรมวงศ์, ดร. พระมหาประภาส ปรีชาโน,ดร.** กรรมการสอบ และขออนุโมทนาขอบคุณ ดร.วิเชียร แสนมี กรรมการ

ขออนุโมทนาขอบคุณ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่คอยช่วยเหลือชี้แนะแหล่งข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยไมตรีจิตอันดียิ่ง

ขอขอบคุณผู้ให้การสนับสนุนและให้การอนุเคราะห์ ที่เป็นสมาชิกในครอบครัว เพื่อน สหธรรมิก และนักศึกษารุ่นพี่ที่เป็นกำลังใจ คอยให้ความช่วยเหลือเป็นแหล่งข้อมูลสนับสนุนงานด้านเอกสารที่ใช้ในการ ประกอบทำวิทยานิพนธ์นี้เป็นอย่างยิ่ง

ประโยชน์จากวิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยขออน้อมไว้เพื่อบูชาคุณของพระรัตนตรัยอันมี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คุณของบิดา มารดา อุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้ที่สั่งสอนอบรมเลี้ยงดูและให้วิชาความรู้มาตลอดจนผู้มี อุปการคุณทุกท่านที่ได้สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ ขอทุกท่านจงเป็นผู้มีส่วนร่วมในความสำเร็จที่เกิด จากงานวิจัยในครั้งนี้ด้วย